

технології навчання (науково-методичний збірник), 2001. – В.30. – С. 87-96.

2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України / А. М. Алексюк. – К. «Либідь»: 1998. – 549 с.

3. Атанов Г.А. Деятельностный поход в обучении. / Г. А. Атанасов. – Донецк: ЕАИ-Пресс, 2001. – 160 с.

4. Белікова В.В. Контроль професійних умінь як засіб впровадження особистісно-орієнтованого навчання / В. В. Белікова – К.: Нові технології навчання (науково-методичний збірник), 2000. – В. 28. – С. 12-18.

5. Теоретико-методичні основи професійно спрямованої фізичної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів збройних Сил України / [ред. І. О. Бондаренко]. – Харків: Харківський університет повітряних сил ім. Ів. Кожедуба, 2012. – 46 с.

6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.10.2004 р. № 812 «Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу».

7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004. № 48 «Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу».

Стаття відправлена: 29.03.2017 р.

© Ворок С. С., Гаврилова Л. О.

ЦИТ: ua117-128

DOI: 10.21893/2415-7538.2016-05-1-128

УДК 316.6:355.23

Мальцева О. В.

СМІХОВІ ЛІКИ СМЕРТІ В РИТУАЛАХ ІНІЦІАЦІЇ

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,

Маріуполь, вул. Університетська, 7, 87500

Maltseva O. V.

THE SMILING MASKS OF DEATH IN THE RITUALS OF INITIATION

Pryazovskyi State Technical University, Mariupol, St. Universitetskaya, 7, 87500

Анотація. В статті розглядається феномен сміхової поведінки під час ритуалів ініціації як своєрідна медіаторна практика, котра на різних етапах життя людини сприяє усвідомленню темпоральності людського буття взагалі, прийняттю її власної скінченності. Сміх пом'якшує «перехід» людини в новий соціальний статус, який по суті представляє собою розрив з попереднім станом і виглядає як символічна смерть. Відзначається, що сміх в ритуалах ініціації виконує численні соціальні функції: комунікативну, консолідуючу, соціалізуючу, медіаторну, терапевтичну та ін.

Ключові слова: сміх, соціальні функції сміху, смерть, ритуали ініціації.

Abstract. The article explores phenomenon initiatory rituals laughter behavior as a certain mediatorial practice which provides the awareness of human existence temporality and its acceptance at different stages of human life. Laugh softens the "transition" of a person into a new social status that basically represents a break

with the previous one and reminds a symbolic death. It is pointed out that laugh in initiation rituals performs a wide range of social functions, such as communicative, consolidating, socializing, mediatory, therapeutic, etc.

Keywords: laugh, social functions of laugh, death, rituals of initiation

Для архаїчної свідомості смерть була лишень переходом від життя земного до іншого стану існування, таким же природним явищем, як зміна дня і ночі, часів року. Наявність природних циклів змушувала людину вписуватися у певну космогонічну ритміку, яка чимраз більше набувала соціального характеру. Вічна череда різних фаз людського життя дозволяла сприймати людину як «перехідну» істоту. Смерть не була одномоментною подією завершення життя. «Наближення» до неї відбувалося поступово, це був процес поетапний, пов'язаний з переходом у різні стани та якості. Саме завдяки усвідомленню смертності ритуалізувався і структурувався весь життєвий цикл людини та соціальної групи. Через це в архаїчній культурі смерті приписувалося не тільки абсолютне значення, але й символічне. Матеріалізований обряд переходу в «інше» в традиційній обрядності з часом перетворився на уявлення про духовний перехід людини в нову якість, переродження її протягом всього життя [1, с. 11-13].

Універсальним засобом подолання суттєвих «екзистенціальних розривів», що позначають зміну життєвих фаз, були ініціації. Ініціація (від лат. *initiatio* – здійснення таїнства, посвята) – це обряд, що знаменує перехід на новий рівень розвитку в межах певної соціальної спільноти. Ініціація представляє собою комплекс дій обрядового характеру, за допомогою яких неофіт удосконалюється. За ним формально закріплюється зміна соціального статусу, відбувається його включення у певну соціальну спільноту, набуття ним особливих знань, досвіду, наділення визначеними повноваженнями та функціями.

Ініціація як сакральне явище завжди приваблювала дослідників: до філософського аналізу ініціальних дій звертався Р. Генон; етнографічні аспекти традиційної обрядності висвітлили Ф. Б. Джевонс Р. Мангарт, Э. Кроулей, А. Б. Кук, Р. Сміт, Е. Харрисон, Е. С. Хартланд, Дж. Фрезер; зіставили первісну міфологію, міфологічне мислення та характер стародавніх ритуалів і обрядів М. Еліаде, Б. Маліновський, К. Леві-Стросс, Л. Леві-Брюль; значення ініціації та її місце в структурі традиційних суспільств як «перехідного» феномену дослідили А. ван Геннеп, В. Тернер, В. Пропп, Є. Мелетінський та ін.; сучасні трансформації ініціальних практик узагальнила Г. М. Фірсова. Проте дотепер замало уваги приділялося ролі сміху в ініціаціях, оскільки він неодмінно супроводжує будь-яку з них. Звісно, автори зауважують на наявності сміхових акцій під час таких ритуалів, але досі не відзначалося, що сміх виступає постійним «партнером» смерті в цьому фактично театралізованому дійстві.

Мета даної роботи – визначити місце сміху в структурі традиційної вікової ініціації, виявити символіку ініціального сміху як соціального медіатора між життям і смертю, розкрити функціональне призначення сміху в ритуалах посвяти.

Вислів «ритуал переходу» щодо ініціації означає, що людина переходить

від одного рівня свого життєвого досвіду на інший. Здійснення ритуалу переходу демонструє соціально визнане право на зміни та трансформацію – право вступити на новий рівень свого розвитку (Е. Еррієн). Ініціація завжди була іспитом на підтвердження достатньої міри своєї особистісної та соціальної зрілості, доведенням спільності своєї готовності отримати нові інструкції для правильного (з точки зору існуючих в ній норм, правил, критеріїв поведінки) проходження нової стадії життя.

За словами А. ван Геннепа, «...людина у своєму житті послідовно проходить якісь етапи; і завершення одного етапу, і початок другого утворюють системи єдиного порядку. Такими є: народження, досягнення соціальної зрілості, шлюб, батьківство, підвищення суспільного положення, професійна спеціалізація, смерть. І кожне з цих явищ супроводжується церемоніями, у яких одна й та сама мета: забезпечити людині перехід від одного визначеного стану в інший, своєю чергою, такий же визначений» [2, с. 64-70]. А. ван Геннеп інтерпретує традиційну обрядність як переважно перехідну. Численні обряди він об'єднав в три категорії «обрядів переходу»: обряди відокремлення (прелімінарни), проміжні (лімінарни) обряди та обряди включення (постлімінарни). Скажімо, поховальний обряд – приклад відокремлення, весілля – обряд включення, ініціація – проміжний обряд. Проте в широкому розумінні будь-який перехідний обряд є лімінальним, бо «жити – це безперервно розділятися й об'єднуватися, змінювати стан і форму, вмирати та відроджуватися» [2, с. 101–107]. Мета обряду переходу – соціалізувати індивідів в ході змін.

Як один з найдавніших чинників соціалізації сміх залучався й широко використовувався в обрядах і ритуалах усіх традиційних культур. Полісемантичність і поліфункціональність сміху дозволяли архаїчній спільноті урізноманітнювати маркування соціально значимих станів переходу в житті особи та колективу.

Як вже зазначалося, А. ван Геннеп в роботі «Обряди переходу. Систематичне вивчення обрядів» тему «переходу» (лімінальності) представляє як ключову в стародавніх обрядових практиках. За ним, ініціація посідає центральне місце серед лімінальних обрядів, бо водночас передбачає як ритуали відділення індивіда від однієї соціальної групи, так і його подальше включення в іншу групу, але вже в новій якості й в значно підвищеному статусі. Звідси головна символіка ініціації – народження через смерть. Якого щаблю не сягала б ініціація (чи то юнацький перехід до дорослого життя, весільна ініціація, чи то посвята неофіта в таємне товариство (братство, секту, організацію), чи то вступ до містичного кола вибраних (шаманів, священиків, вождів)), вона неодмінно супроводжувалася символічною смертю, відродженням та ритуальним сміхом [3, с. 11].

А. ван Геннеп довів, що навіть достатньо байдужа до історії, а тим більше, до її динаміки традиційна культура не обходилася без поняття «перехід» та його кореляції з феноменом сміху. Питання про «перехід» як ментальну акцію, відповідно до якої переживається історія, викликає інтерес до проблеми архетипу, бо він визначає характер ментальності й змістовно наповнює

історичний плин подій. Тут слід згадати про закарбований на рівні архаїчної свідомості архетип трікстера, який є символізацією переходу, ілюстрацією діалектики хаосу і порядку, світу природного і культурного, тваринного начала в людині та її соціальної/ соціалізованої іпостасі. Трікстер – це персонаж, який постійно присутній в міфі й обрядності, з ним пов'язана історія становлення й розгортання особистісного начала людини. Він демонструє природність перетворень для людини, її одвічне прагнення прорватися до самої себе. Тож, трікстер як архетип сміхової поведінки/ антиповедінки включений практично у всі обряди та ритуали задля забезпечення соціальної рівноваги. Зона дії трікстера – межа, в тому числі межа між життям та смертю [3, с. 12-13].

Умирання, – нехай і удаване, смерть, – навіть символічна, – це межові стани, що надзвичайно травмують людську психіку. Фаза смерті або радше «символічного вмирання» містила вимогу категоричної заборони сміху. Як зазначає І. С. Кон у розділі «Знаки та символи» із книги «Смак забороненого плоду: Сексологія для всіх», «...ті, що проходять в процесі ініціації стадію символічної смерті, ні в якому разі не мали сміятися, сміх – виключна прерогатива живих» [4]. Жорсткі випробовування, ізоляція, запеклі змагання, навіть каліцтва й таврування «знаком смерті» доводили учасників обряду до зміненого стану свідомості, межового переживання відділення (*margo*, або *limen*, від лат. «поріг») від минулого (дитинства, інфантильності, асексуальності, «не-мужності», «не-знання», невігластва, безвідповідальності) і включення або «відновлення» (*reagregation*) в суспільстві як відповідального члена даного співтовариства з усіма притаманними йому правами та обов'язками [5, с. 178-179]. В «Реальності міфу» А. Бурштейн та В. Левіт так ілюструють процедуру ритуального сміху: «Стан божевілля, що супроводжувався дикунським сміхом, під час ініціації асоціювався зі смертю – зі смертю і новим народженням» [6, с. 103-123]. Цей сміх «живих», тобто тих, хто споглядав за ініціацією, був сигналом її вдалого завершення, привітанням здійсненого «народження» й заохочення до нового життя [5, с. 178-179].

Головний смисл ініціального сміху – це радість життєствердження. Сміх в ініціації виступає медіатором (від лат. *mediator* – посередник), провідником людини скрізь символічну смерть – до нового етапу життя. Обрядово-видовищні форми сміху в ритуалах ініціації набувають крайнього гротеску, бо через них відбувається загострення смислу, колективна дія набуває експресивності та виразності. Амбівалентність сміху дозволяє стверджувати, що він проявляє себе в обряді ініціації як маска, один із ліків смерті. Сміх приховує справжнє обличчя останньої, дозволяючи переживати умирання в ігровій формі, він пом'якшує жах від зустрічі з власною скінченністю, й переборює смерть, перекодує смисли уніщовлення на смисли відродження і життя.

В залежності від характеру екзистенціального впливу ініціальні ритуали можна класифікувати, виділяючи серед них вікові, професійні та спеціалізовані, конфесійні. Безпосередньо пов'язані з особистісним усвідомленням смертності саме вікові ініціації, оскільки в їх циклічності відбивається не тільки зміна життєвих фаз окремої людини, але й швидкоплинність людського буття взагалі,

його незворотність, зміна поколінь, потреба у трансляції досвіду в майбуття. Вікові ініціації розділяють на два типи: статевовікові та соціовікові. Перший тип пов'язаний із вступом індивіда у новий віковий період. Ці ініціації були двох видів: чоловічі та жіночі. Відповідно до гендерних ознак вони відрізнялися за принципом здійснення. Другий тип представляє собою рудиментарні передшлюбні та шлюбні обряди, а у чоловіків – ще й ритуали посвяти у воїни [7].

Що стосується статевовікових ініціацій, то їх функціональне призначення, за М. Еліаде, досягнути «потрійне одкровення: одкровення Священного, Смерті та Сексуальності» [8]. Всі три види досвіду відсутні у дитини. Завдання неофіта дізнатися про них, прийняти їх і включити в структуру своєї нової – дорослої – особистості, пройтися життям роду, стати його продовжувачем. Окрім того, перед тим, хто проходить ініціацію, постає необхідність наслідувати культурний ідеал роду, племені, етносу, що представлений у вигляді обоженуваного першопредка, героя або божества, легендарний та складний шлях якого підліток має повторити під час ініціації [9].

Якщо коротко відтворити хід таких випробовувань в Австралії, Африці, Вогняній Землі, то зазвичай все починалося з відбору дітей певного віку від родини. Хлопців вводили у глухі ліси, джунглі, у дику місцевість, що лякає, де їх збирали у групи під керівництвом того, хто проводив посвяту. Там вони жили без дозволу спілкування і заняття звичайними справами аж до закінчення ініціації. Дівчат також об'єднували у групи, які очолювали досвідчені жінки, що вчили їх жіночим священним ремеслам (ткацтва, плетіння, дітонародження, посвящали у культ родючості, вчили мистецтву кохання тощо) [10].

Проходячи ці іспити, підліток мав символічно померти як Дитина і народитися заново як Дорослий, тобто розпочати новий життєвий цикл. Ліс, темрява, джунглі є символом «потоїбіччя», смерті, входу в космічну Ніч, первісний Хаос, тобто повернення до початку циклу. Після жорстоких катувань (виривання зубів, шрамування, татування тощо), які символізують смерть та умирання, настає фаза воскресіння. Неофітам часто давали нові імена, навчали ходити, годували, як немовля, імітуючи ставлення до новонароджених. Завершувалася статевовікова ініціація грандіозним святом, з веселощами, жартами, сміховою антиповедінкою. Так спільнота вітала та почитала нових членів, зверталася до них як до зрілих, соціалізуючи їх і стверджуючи їх нову роль, нову ідентичність [10].

Чому саме сміхом зустрічають того, хто пройшов ініціацію? Тому, що він тільки що належав двом світам одразу: будучи «істотою Хаоса» перетворився на Культурного героя. Фактично неофіт в ініціації діє як трікстер, що руйнує попередні межі й створює нові. Прислухатися до трікстера, посміятися з нього і з ним, замислитися – значить постояти на межі сакрального-профанного, дозволеного-недозволеного, усталеного-рухливого, реальності-дыва, порядку-хаосу, життя-смерті.

Отже, ритуальний сміх ініціацій виконував комунікативну і консолідуючу функції, забезпечував безперервність традицій та єдність соціальної групи. Разом з тим він здійснював соціальну терапію страху смерті як для неофітів, так

і для решти учасників ритуалу. На означеній універсальності смислів і символіці ініціацій наполягав В. Тернер, який у своїх роботах розглянув важливість лімінальності, не тільки як проміжного періоду «переходу», але й з точки зору людської реакції на пороговий досвід, і його екзистенціальну захищеність [11].

Соціовікові ініціації є яскравим прикладом цього, бо також сповнені глибинного, багатошарового сенсу. Вони є магічним дійством, що дозволяє померти по один бік границі світів, а відродитися по інший – в зміненій якості, в іншій категорії осіб [7]. Ритуал священного шлюбу становить найпотаємнішу основу ініціації з часів її зародження в містеріальних культурах і підтримується традицією та релігією до сих пір. Оскільки шлюб як соціальний союз зачіпає інтереси багатьох груп, підготовчий або проміжний період набуває великої значущості. Слов'янський весільний ритуал будувався на релігійно-міфологічній основі і представляв собою з'єднання міфологічних (язичницьких) уявлень з ідеями християнської релігії [12, с. 189-195].

Традиційно весільний ритуал складався з трьох етапів: передвесільного, самого весілля і післявесільного. Обряди, включені в цей ритуал, уважалися обов'язковими, і повинні були слідувати один за одним у порядку, визначеному традицією. Недотримання хоча б одного з них або зміна послідовності весільного ритуалу сприймалися як порушення «правильного» шляху шлюбу, як незавершеність події і тому вказували на його неспроможність. Сам обряд у багатьох традиціях розглядається власне як шлях [13]. Приміром, у слов'янській традиції вважалося, що дівчина, стаючи нареченою, вступає на «нічию землю», де вона «ніхто»; для всіх оточуючих, в тому числі для своїх батьків, родичів, подруг вона – «незнайома», «невідома» («не звісно яка», одним словом – «невістка»), «чужа» і, як наслідок цього, в якійсь мірі «небезпечна», тому що всі її колишні зв'язки і відносини розриваються. Для стародавніх слов'ян було очевидним, що цей короткий період у житті жінки слід сприймати як символічну смерть, саме на такому тлумаченні побудована вся початкова, «допрестольна» частина весільного обрядового комплексу: наречену оплакують, одягають у спеціальний обрядовий одяг (біла сукня, фата – це фактично поховальний саван), влаштовують «прощання». Саме в цьому лімінальному періоді дівчина помирає у своїй колишній якості, з нею вмирає її родове ім'я, і вона відроджується в новій іпостасі, отримуючи при цьому нове ім'я. В даному обряді жіноча природа подібно воді й землі, прагне до змін і переродження самої себе. У цій іпостасі жінка (дівчина) вперше пізнає свою природу, здатну перероджуватися, неодноразово «помираючи» і «воскресаючи», переходячи з «рідного» знайомого простору в табуйоване і назад, відкриваючи себе для народження майбутнього життя – своєї дитини. Церемонії протилежні весільним – церемонії розлучення і вдівства мають також важливе соціальне значення. Цілком очевидно, що як особистий, так і колективний зв'язок, встановлений з дотриманням усіляких обрядових нюансів і надзвичайними складнощами, не може бути розірваним в один прекрасний день і єдиним жестом. Не випадково у фольклористиці та етнографії весільну і похоронну обрядовість розглядають як споріднені явища [13].

Втім, центральною подією весілля (сама назва цього типу ініціацій вказує на примат радості та життєствердження роду через сміх) є не стільки символічне вмирання молодят для минулого способу життя, стану безтурботності, а подальші веселощі з приводу народження нової сім'ї. Проте, принаймні у слов'ян, шлюбні ініціації передбачали «весілля у весіллі» – обряд «старечого весілля», який мав підкреслено пародійний характер, але тут домінували саме мортальні смисли. З одного боку, вміщене в хід основного свята «старече весілля» було покликане вшанувати батьків молодого подружжя, однак, з іншого боку, – незважаючи на виключно ігровий, пародійний характер, воно було нагадуванням про те, що основні соціальні функції «старі» вже виконали, життя входить у завершальну стадію [14, с. 68-69]. Батькам, що одружували останніх дітей надавали комічного виду, прикрашаючи вінками з бур'яна, цибулі, соломи, кукурудзи, тобто матеріалами, що не мали позитивних конотацій. Женіння батьків супроводжувалося співом непристойних пісень, циганщиною, пародіюванням церковного весільного обряду. Після чого відбувалося гротескне катання (волочіння) батьків вулицями міста або селища за допомогою дивних транспортних засобів (на гілляці або розбитій бричці), яке завершувалося тим, що їх викидають до ставка, у мул, деінде – до вогню, що здебільшого символізувало поховальні процедури. Це театралізоване сміхове дійство означало, що батьки втратили свої кондиції, стоять на порозі завершення життєвого циклу і після весілля дітей стають дідом та бабою, потрапляючи в нову вікову категорію [14, с. 70-72]. Таким чином ілюструвалася зміна поколінь та у сміхових формах програвалося «наближення» до смерті для кожної вікової групи, сприяючи переосмисленню індивідуальної життєвої програми, усвідомленню власної скінченності, розумінню своїх психофізіологічних змін, засвоєнню очікувань по відношенню до них з боку суспільства.

Висновки. Феномен сміхової поведінки під час ритуалів ініціації є універсальною практикою, що була притаманна архаїчній культурі всіх народів світу. Динаміка традиційної ініціації – через умирання та смерть до сміху і життя – мала глибинний і символічний смисл. Численні ініціації протягом життя перетворювали усвідомлення темпоральності людського буття взагалі та прийняття власної скінченності у наскрізний процес, що на кожному етапі набував іншого змісту та якості. Ініціації маркували певні рубежі життєвого шляху особистості. Сміх, пом'якшуючи «перехід» людини в новий соціальний статус, який по суті представляв собою розрив з попереднім станом і виглядав як символічна смерть, виконував роль соціальної терапії. В ритуалах ініціації сміхова поведінка забезпечувала трансляцію накопиченого попередніми поколіннями досвіду в майбуття у колективній ігровій дії, консолідувала спільноту навколо значимих цінностей, ідеалів, норм; соціалізувала людину на кожному етапі її вікового та соціального дорослішання. Трікстерська природа ініціального сміху слугувала гармонізацій природної та соціальної ритміки, розкривала діалектику Хаосу та Космосу, смерті та життя. Ці архаїчні зразки організації природно-соціального порядку мали би бути адаптованими до умов сьогодення, що дало б змогу подолати відчуження сучасної людини від світу

природи, культури, один від одного.

В умовах постсучасності значно модифіковані, деформовані сліди ініціацій проглядаються у різноманітних святкуваннях, видовищах масової культури, молодіжних розважальних акціях, спортивних змаганнях тощо, які формально відтворюють структуру посвяти, проте не забезпечують її змістовне наповнення. Сміх у таких заходах зазвичай не адаптує людей до темпоральних умов їх життя, а, навпаки, відволікає від усвідомлення власної скінченності, необхідності самовизначення у соціальному оточенні, тобто сміхова поведінка профанується, втрачаючи свої сакральні смисли. Це призводить до тотальної інфантилізації, коли порушуються вікові межі, відбувається збій життєвої програми, ініціація як «перехід» триває невизначений термін. Людина за таких обставин «застрягає» у перехідному соціальному стані, втрачає життєві орієнтири, стає не здатною до самоідентифікації, що породжує цілу низку проблем. Дана ситуація потребує подальшого наукового аналізу на підставі міждисциплінарного підходу.

Література

1. Мальцева О. В. Осмислення смерті та безсмертя як ціннісних вимірів людського буття (соціально-філософський аналіз): автореф. дис... канд.філос. наук: 09.00.03/ О. В.Мальцева; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2008. – 20 с. – укр.

2. Геннеп ван А. Ініціація /Арнольд ван Геннеп // Обряди переходу. Систематичне вивчення обрядів. М.: Издательская группа «Восточная литература» РАН, 1999 – 198 с. (Этнографическая библиотека).

3. Мальцева О. В. Сміх у лімінарних обрядах традиційних культур як фактор соціалізації /О. В. Мальцева // Наука будущего: вопросы и гипотезы: III (XLIII) Международная научно-практическая конференция по философским, филологическим, юридическим, педагогическим, экономическим, психологическим, социологическим и политическим наукам, Украина, г. Горловка, 20-21 марта 2014 г. – Горловка: ФЛП П Пантюх Ю.Ф., 2014. – С. 12-14.

4. Кон И. С. Знаки и символы / И. С. Кон // Вкус запретного плода: Сексология для всех. – М.: Семья и школа, 1997. – 464 с.

5. Мальцева О.В. Соціальні функції сміху в лімінарних обрядах: ініціація / О.В.Мальцева // Университетская наука.– 2014: Международная научно-техн. конф., Приазовский государственный технический университет, г. Мариуполь, 20-21 мая 2014 г. - Мариуполь: ГВУЗ «ПГТУ», 2014. - Т. IV. – С. 178-179.

6. Бурштейн А. С., Левит В. И. Реальность мифа /А. С. Бурштейн, В. И. Левит //Вестник Новосибирского государственного университета. Серия: Психология. –Т. 6. – №1.– Новосибирск, 2012. – С. 103-123.

7. Фирсова А. М. Социокультурная трансформация ритуалов и обрядов инициации в мировой традиции: автореф. дис...канд.филос.наук: 24.00.01/ А. М. Фирсова. – Нижний Новгород, 2005. – 22 с. – рус.; [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/sotsiokulturnaya-transformatsiya-ritualov-i-obryadov-initsiatsii-v-mirovoi-traditsii#ixzz2YcpeTgEO>

8. Элиаде Мирча. Аспекты мифа / Мирча Элиаде; Пер. с фр. – М.: Инвест –

ППП, СТ ППП, 1996. – 240 с.

9. Генон, Рене. Заметки об инициации / Рене Генон // Кризис современного мира. – М. : Эксмо, 2008. – С. 141-442.

10. Азаров А. И. Основные этапы социализации детей у народов Восточной Меланезии / А. И. Азаров // Этнография детства. Традиционные методы воспитания детей у народов Австралии, Океании и Индонезии / Отв. Ред. Н. А. Бутинов, И. С. Кон. – М.: Наука, 1992. – С.85-119. –191 с.

11. Тернер В. Символ и ритуал / Виктор Тернер; сост. и автор предисл. В. А. Бейлис. – М.: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1983. – 277 с.

12. Посвятительные обряды/ Т. А. Агапкина // Славянские древности: этнолингвистический словарь: в 5 т. / под. общ. ред. Н. И. Толстого; Институт славяноведения РАН. – М.: Межд. отношения, 2009. – Т. 4. – С.189-195.

13. Балуюш В. Обряди ініціацій українців та давніх слов'ян / Василь Балуюш. – Львів-Нью-Йорк: М.П. Коць, 1998. – 216 с. : іл.

14. Курочкін О. Пародійний обряд «старечого весілля»/ О. Курочкін // Народна творчість та етнологія. – № 2 (360) березень-квітень. – 2016. – С. 66-78.

ЦИТ: ua117-131

DOI: 10.21893/2415-7538.2016-05-1-131

УДК 325:001.891:316.722

Воропаева Т.С.

ПОСТКОЛОНИАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В РОССИИ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

*Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
Киев, Владимирская 60, 01601*

Voropaeva T.S.

POSTCOLONIAL STUDIES IN RUSSIA: PROBLEMS AND PROSPECTS

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Volodymyrska Street 60, 01601*

Аннотация. В статье анализируются проблемы и перспективы постколониальных исследований в современной российской социогуманитаристике. Рассматриваются основные положения постколониальной теории, которая является новой сферой междисциплинарного взаимодействия философии, истории, политологии, социологии и литературоведения. Анализ специфики доколониального, колониального и постколониального периодов в истории человечества помогает преодолеть деструктивные состояния социума.

Ключевые слова: колонизация, империя, постколониальные исследования, Россия, Украина.

Abstract. The article analyzes the problems and perspectives of postcolonial research in contemporary Russian social and humanitarian studies. The main provisions of postcolonial theory are considered, which is a new sphere of